

volgende: waar zó weinig te verdelen valt, terwijl de vraag zo groot is, ligt het in de rede dat selectiekriteria opgesteld worden. Deze kwamen er op neer, dat sollicitanten beoordeeld werden naar hun arbeidscapaciteit. Pas wanneer er werkelijk geen andere mogelijkheid voor iemand bestond om aan de kost te komen kwam hij in aanmerking voor een muziekvergunning. Was het eerst nog regel dat alleen gehandicapten en invaliden in aanmerking kwamen, langzamerhand werd invaliditeit een vereiste en deze eis werd tot hoeksteen van het toewijzingsbeleid tot vandaag de dag⁴.

De straatmuzikanten waren door de politie ingedeeld in twee categorieën: die van de orgelmannen met hun helpers en die van degenen die een ander instrument bespeelden. In 1904 worden deze categorieën aangevuld met een derde: die van de muziekkorpsen bestaande uit tien tot veertien man. Voor hen gold niet de eis van invaliditeit, maar daar stond tegenover dat zij alleen in de buitenwijken mochten spelen⁵.

De politie heeft in de loop der jaren handenvol werk gehad aan het achtervolgen en bekeuren van illegale straatmuzikanten en andere illegale straatkunstenaars. Tot 1955 liep het aantal bekeuringen steeds in de honderden per jaar, in 1910 werden er meer dan duizend uitgedeeld. Een journalist van het Algemeen Handelsblad, die in 1916 een dag met twee illegale straatzangers op pad is geweest en daarvan in zijn krant verslag uitbrengt (30 mei), schrijft: 'Welk motief ter wereld toch kan er bestaan, om aan twee fatsoenlijke straatzangers, die het populaire peil van onze goede straatmuziek onbetwistbaar verhoogden, het leven zuur te maken en hen, aan de hand eener strenge politie-verordening, van gevierde straatzangers tot clandestiene politie-lastposten te maken?' Hij is niet de enige die in de loop der tijd vraagtekens plaatst bij het vergunningenbeleid.

Terug naar de legale muzikanten. Zij hebben dan wel een vergunning, maar moeten zich houden aan een reeks van voorschriften die in de loop der jaren alleen maar langer wordt. Een paar voorbeelden⁶: ze mogen niet aanbellen om geld te vragen of te krijgen; ze moeten onmiddellijk

⁴ Bewijzen voor het feit dat vergunninghouders, uitgezonderd muziekkorpsleden, moeten voldoen aan de voorwaarde dat zij invalide zijn, zijn er pas uit de vroege jaren twintig: een brief van de hoofdcommissaris aan de burgemeester (49/2589 A.Z. 1923) waarin hij schrijft dat alleen ziekelijke of invalide aanvragers op de sollicitantenlijst worden geplaatst, en het politiejaarverslag uit 1923 in dezelfde trant: vergunningen worden slechts verleend aan personen, die door ziekte of lichaamsgebreken niet tot het verrichten van ander werk in staat zijn.

⁵ Vanaf 1954 worden, op voorstel van één der toenmalige korpsleiders, muziekkorpsen ook in de binnenstad toegelaten. Hun omvang is in verhouding tot vroegere korpsen dermate geslonken dat de kans op door hen veroorzaakte verkeersopstoppingen niet groot meer is.

⁶ Deze voorbeelden zijn ontleend aan een vergunning uit 1916 (3444 A.Z. 1916), maar komen voor op alle in mijn bezit zijnde afschriften van vergunningen uit 1924 (49/15b A.Z. 1924 en 49/196 A.Z. 1924), 1935, 1940, 1945 (49/65 A.Z. 1945), 195(0) en 1979 (493/8 A.Z. 1979).

ophouden met musiceren wanneer bewoners van een perceel dat vragen; ze moeten onmiddellijk ophouden zodra er bij hun muziek *gedanst* wordt. De meest beperkende maatregel, evenals alle andere nog steeds van kracht, dateert uit 1935: niet langer dan tien minuten achtereen en niet vaker dan één keer per dag mag op dezelfde plaats of in de nabijheid daarvan muziek worden gemaakt.

In 1920 is er een hoofdcommissaris die zich het lot aantrekt van de invalide straatmuzikanten, die soms jarenlang op de sollicitantenlijst moeten staan omdat het aantal van dertig vergunningen niet overschreden mag worden. Nadat hij tevergeefs heeft geprobeerd er achter te komen welke motieven geleid hebben tot instelling van het maximum, stelt hij de burgemeester voor een maximum voor draaiorgels te handhaven vanwege, zoals hij schrijft, de geluidshinder en de eromheen hokkende jongens en meiden; het maximum voor individuele spelers wil hij echter opheffen, ook al omdat onder de aanvragers 'personen zijn, die werkelijk goede muziek ten gehore brengen, hetzij op viool, hetzij op harmonica'. De burgemeester heeft geen bezwaar⁷. Gevolg: een explosie van aanvragen van invalide muzikanten stroomt binnen^{7a}, zodanig dat voor deze groep tóch weer een maximum ingesteld wordt. Eerst van 35, in 1923 uitgebreid tot 45, terwijl aspirant-gegadigden op een sollicitatielijst worden geplaatst⁸. Ondanks deze verruiming blijft de selectie uiterst streng: werklozen die hoe dan ook nog wel aan de kost zouden kunnen komen worden, oud of niet oud, zonder meer afgewezen. Van degenen die wél in aanmerking komen wordt het doopceel volledig gelicht, waarbij degenen met een strafblad afvallen. Zo ook een vrouw die in concubinaat leeft. Van niet-zichtbare invaliden, zoals asthma- en tuberculose-lidder, zenuwpatiënten en dergelijken, worden doktersverklaringen geëist. Mensen worden gecontroleerd, vroegere werkgevers of

⁷ 2536e A.Z. 1920. Toen ik hierop stuitte verbaasde ik mij over het gemak, waarmee een twintig jaar eerder genomen besluit ongedaan gemaakt kon worden. Het feit dat men na een betrekkelijk korte periode van twintig jaar niet meer kan achterhalen welke motieven geleid hebben tot het nemen van een besluit, doet bijna vermoeden dat dit besluit een voorbeeld van ambtelijke willekeur of persoonlijke grilligheid van een functionaris is geweest, zoals ook de uitbreiding van het maximum in 1920 en 1923 geheel terug te voeren is op het persoonlijk initiatief van de hoofdcommissaris.

^{7a} Afgezien van het potentieel aan invalide muzikanten dat nu, door het wegvallen van de barrière zijn kans schoon zag, moet ook in aanmerking worden genomen het aantal door de economische crisis van die jaren gedreven gelegenheidsmuzikanten. In 1920 werd ruim 6% van de Amsterdamse bevolking bedeed, in 1926 was dat 7%. De aanvragers/sters uit de jaren 1920-1927 schrijven bijna zonder uitzondering dat ze niet afhankelijk willen zijn van de steun, die overigens nooit voldoende is, maar zelf hun brood willen verdienen. Het middel daartoe, de muziekvergunning, wordt door de hoofdcommissaris zelf overigens ook als een vorm van steun beschouwd: in een brief aan de burgemeester (49 AZ 1925) gebruikt hij letterlijk het woord *bijstand*.

⁸ 49/2589 A.Z. 1923.

huiseigenaren worden in de arm genomen om inlichtingen te verschaffen⁹.

Naarmate Amsterdam zich uitbreidt en de verkeersdrukte in het centrum toeneemt, groeit de lijst van voor straatmuzikanten verboden straten en pleinen. Niet alleen verkeerstechnische argumenten spelen hierbij een rol, al wordt dit soms gesuggereerd. De gemeente heeft alle belang bij een tevreden middenstand en tevreden zakenmensen die niet gehinderd willen worden door geschreeuw van venters, gezang of gespeel van straatmuzikanten. Vandaar dat verzoeken van bedrijven, firma's en winkeliers om een speelverbod in hun straat doorgevoerd te krijgen meestal gehonoreerd worden¹⁰. In 1929, wanneer er weer een klacht over straatmuzikanten in de gemeenteraad besproken wordt, is er een raadslid dat het opneemt vóór de straatmuzikanten en de hoop uitspreekt dat het vergunningenbeleid wat soepeler zal worden zodat de vele illegale straatmuzikanten ook eens een kans krijgen¹¹. IJdele hoop, want het, wat de straatmuzikanten betreft, toch relatief gunstige getij der jaren twintig is dan al aan het keren.

Amsterdam begint rond 1930 werkelijk de allure van een wereldstad aan te nemen. Het ene grote gebouw na het andere verschijnt in de binnenstad. In de architectuur doet de Nieuwe Zakelijkheid haar intrede, en niet alleen daar. 'Amsterdam is een werkstad en in een werkstad moet * gewerkt worden', zal burgemeester De Vlugt in 1937 in de gemeenteraad verklaren. Om dat werken mogelijk te maken is er dan inmiddels het een en ander gebeurd.

⁹ Zie de aanvragen en de reacties daarop van politie en burgemeester uit het jaar 1920 (2536 A.Z. 1920) en de jaren 1922-1926, te vinden onder nr. 49 A.Z. van het betreffende jaar.

¹⁰ 1910: n.a.v. een verzoek van de Algemene Winkeliersver. v.d. Kalverstraat de Kalverstraat verboden (Register Indicateur 1910 straatmuziek);
1916: n.a.v. klachten van een firma op het Damrak het Damrak en het Beursplein verboden;
1916: herhaalde klachten van een winkelier uit de Reguliers Breestraat (reg. ind. 1913) gehonoreerd met een verbod van Reg. Breestraat, Rembrandtplein en Amstelstraat (3444 A.Z. 1916);
1922: Gravenstraat verboden n.a.v. klacht van een winkelier aldaar (gemeentebld 8 nov. 1922);
1934: n.a.v. klachten van een firma in de Doelenstraat en van de directeur van het Hotel American, de Doelenstraat en de straat, plein en kade grenzend aan Hotel American verboden (49/153 A.Z. 1934).

Voorbeeld van een klacht (van de firma op het Damrak): Aan den Burgemeester van Amsterdam. Edelachtbare Heer. Door deze nemen wij de vrijheid U beleefd te verzoeken, zoo mogelijk, een einde te maken aan het orgeldraaien en andere muzikale uitingen op het Damrak tusschen 9 uur 's morgens en 6 uur 's avonds, de gewone kantoortijden. Het is voor onze zaken gewenscht dat wij daar kantoor houden, maar het is bijna ondoenlijk door al de muziek die men aan moet horen, of het gelegen komt of niet, en voor zoover wij kunnen oordelen is die voor niets of niemand nuttig of aangenaam. Wij hopen, dat U wel aan ons verzoek zult willen voldoen en verblijven met de meeste hoogachting, Ued. dienstw. dienaren (handtekening).

¹¹ Gemeentebld 7 mei 1929. S.D.A.P. - raadslid Gulden. Uit zijn bewoordingen valt niet op te maken dat hij een stuk onderdrukte volkscultuur zou willen legaliseren, wèl dat hij medelijden heeft met de voortdurend opgejaagde illegaal-spelenden, van wie volgens hem de Amsterdammers houden omdat ze hen 'in deze tijd van beurspessimisme nog enige vrolijkheid bezorgen'.

Om het ventersprobleem op te lossen en de straathandel te ordenen is voor de venters in 1934 een *uitstervingsbeleid* in werking getreden dat tot 1940 voortgezet zal worden¹². Ook de straatmuzikanten zullen eraan moeten geloven: hoofdcommissaris Versteeg (de man die in 1920 het maximum verruimde) stelt in 1934 de burgemeester maatregelen voor om te bereiken 'dat de (muzikanten, doorgehaald) vergunningen in de binnenstad langzamerhand zullen uitsterven', omdat volgens hem *het muzikantenbedrijf uit de tijd is* en omdat deze muziek, niettegenstaande veelvuldige controle, aanleiding geeft tot hinder en overlast. De maatregel hield in, dat *nieuwe* vergunninghouders niet meer in de binnenstad mochten spelen. De burgemeester heeft geen bezwaar¹³.

Men kan deze ordeningsmaatregelen niet los zien van het feit dat Amsterdam sinds het uitbreken van de wereldcrisis onrustig is. Afgezien van het verkeer en de geluidshinder leveren ook straatgevechten tussen NSB-ers en communisten en het toenemend aantal stakingen en werklozendemonstraties problemen op bij het handhaven van de openbare orde¹⁴. Niet voor niets wordt in de politieverordening van 1934 ook het ten gehore brengen van spreekkoren verboden.

Het uitstervingsplan voor de straatmuzikanten zet in de eerste jaren nog weinig zoden aan de dijk. De uitvoering ervan vereist het uitsterven van een hele muzikantengeneratie, en dat kost tijd. De klachten in de jaren '34 en '35 leiden ertoe dat zes nieuwe straten en de Amsterdamse grachten op de verboden lijst komen. Het een werkt het ander in de hand: in 1935 mag in 33 van de belangrijkste straten in het centrum, en de daarop uitlopende straten en stegen, niet meer gespeeld worden¹⁵; in de straten waar dat nog wel mag neemt de frequentie van spelers dermate toe dat weer nieuwe klachten ontstaan en nieuwe verboden.

Het Algemeen Handelsblad helpt de discussie aan te wakkeren. Eerst is het nog een ingezonden stuk (19 febr. 1935) onder de kop: Amsterdam – Spaart onze trommelvliezen – Crisisgeluiden in de straatmuziek. Maar op 12 juli is het een redactioneel artikel, waarin erop wordt gewezen dat de Amsterdamse burgers, die in kantoren en werkplaatsen hun werk moeten verrichten, voor het belastinggeld dat de stad opeist rechten kunnen laten gelden op de geluiden die zij moeten aanhoren. Op 27 juli is

¹² Huberts, V.R.A.D., De Amsterdamse venters. Een sociografische monografie. Amsterdam 1940, p.52-56.

¹³ 25 mei 1934, Dossier P.S.

¹⁴ Gemeentelijk jaarverslag 1931; Rooy, P. de, Werklozenzorg en werkloosheidsbestrijding 1917-1940. Landelijk en Amsterdams beleid. Amsterdam 1978, p. 104; Rövekamp, A.J.M., Amsterdam in bewogen jaren. Herinneringen van een werkbemiddelaar 1925-1956. Amsterdam 1978, p.65 e.v.

¹⁵ Vergunning 1935.

er weer een ingezonden klaagbrief met als laatste regel: Wordt het niet tijd dat een algemeen verontwaardigd protest de autoriteiten bereikt?

Het 'algemeen verontwaardigd protest' uit zich in een reeks van klachten aan het adres van politie en burgemeester. Voor het merendeel zijn ze afkomstig van kantoren, banken, hotels en winkeliers en de meeste klachten betreffen de hinderlijke draaiorgelmuziek¹⁶.

Hoewel er, begin 1936, al vijftien mensen 'uitgestorven' zijn en het aantal straten waar muziek mag worden gemaakt steeds kleiner geworden is, zijn er nog steeds ongeveer 70 mensen die met hun muziek het dagelijks leven in de binnenstad ondraaglijk maken. De hoofdcommissaris bedenkt een beter plan: *de hele binnenstad verbieden voor straatmuzikanten* en, omdat op den duur klachten uit de buitenwijken door de dan toegenomen muziekfrequentie niet zullen uitblijven, in het vervolg *geen nieuwe vergunningen meer verlenen*. Nadat hij overleg gepleegd heeft met de directeur van Maatschappelijke Steun, die hem verzekert er geen bezwaar in te zien om een aantal gewezen straatmuzikanten een steunuitkering te geven, legt hij het plan, met de klachten en krantekoppen, op 12 maart 1936 aan de burgemeester voor¹⁷. Een paar citaten uit zijn brief: 'Zooals reeds in mijn schrijven van 25 Mei 1934 werd uiteengezet, acht ik het muzikantenbedrijf voor een stad als Amsterdam vrijwel uit den tijd: in de binnenstad, waar men over het algemeen gehaast is, luistert bijna niemand naar de muziek. Velen ergeren zich over de wijze, waarop door orgeldraaiers en hun helpers met luid rammelende centenbakjes wordt opgetreden en aan de manier, waarop buigende muzikanten door middel van honden en van op den grond geplaatste hoofddeksels, de aandacht van het publiek trachten te trekken.' De brief eindigt met: *'Feitelijk is het maken van muziek met vergunning op den openbaren weg een verkapte bedelarij, opleverende een toestand, de hoofdstad des Rijks onwaardig*. Door toepassing van een uitstervingsstelsel kan dan aan dien toestand geleidelijk een einde worden gemaakt.'

Ook dit uitstervingsplan, geen nieuwe vergunningen meer afgeven, is voor de burgemeester geen probleem. Het plan 'binnenstad muziekvrij' vindt hij 'te rigoureuus in dezen tijd'. Met 'dezen tijd' neem ik aan dat de burgemeester bedoelt, dat het aantal werklozen in Amsterdam is opgelopen tot 60.000 en dat het gemeentebestuur koortsachtig bezig is oplossingen te vinden voor dit probleem.

Een jaar later, wanneer het Algemeen Handelsblad zich andermaal in de opinievorming gemengd heeft door erop te wijzen dat ook buitenlandse toeristen zich opwinden over de geluidshinder veroorzaakt door

¹⁶ 10 januari 1936, Dossier P.S.

¹⁷ 49/44 A.Z. 1936.

Amsterdamse straatmuzikanten¹⁸ en wanneer er zo'n dertig klachten bijgekomen zijn, is de maat echter vol: in mei 1937, direct na de feesten rond het huwelijk van prinses Juliana en prins Bernhard, wordt de hele binnenstad schoongeveegd. De solospelers mogen na een aantal weken weer terugkomen (behalve natuurlijk in de inmiddels 42 verboden straten), voor draaiorgels blijft de binnenstad verboden terrein. Naar aanleiding van een verzoek van de orgelhuurdersbond 'Ons Belang' om het verbod op te heffen, vindt in de gemeenteraad een geëmotioneerd debat plaats¹⁹. Tijdens dat debat worden argumenten als zouden niet alleen orgeldraaiers, maar ook helpers, verhuurders, reparateurs, bij elkaar zo'n 300 mensen, in de steun gedreven worden (Beers, C.P.H.), als zou het draaiorgel voor velen een beetje vreugde in een troosteloos bestaan brengen (Gulden, S.D.A.P.), als zou een stuk levende folklore de nek omgedraaid worden (Dr. M. de Hartogh) door de burgemeester weerlegd. Hij benadrukt dat de overheid de plicht heeft de openbare orde te handhaven, dat gevoelsoverwegingen daarbij geen leidraad mogen zijn, dat bij de toenemende city-vorming de overheid ervoor dient te zorgen dat het werken op de kantoren niet onmogelijk wordt gemaakt door straatmuziek, omdat men anders de kantoren uit de stad zou verjagen. 'Andere tijden, met gewijzigde omstandigheden, stellen nu eenmaal andere eischen', vindt hij.

De hele affaire, wel of geen muziek meer in de binnenstad, is een afspiegeling van de problematiek, eigen aan een stad die zowel cultuur-historische als economische belangen heeft. Voortdurend moet er gekozen worden tussen behouden en vernieuwen: behouden terwille van het cultuur-historisch belang en vernieuwen terwille van de economische vooruitgang. In het Interbellum wordt in Amsterdam, de crisisjaren ten spijt, het streven naar een hogere plaats op de ranglijst der wereldsteden manifest^{19a}. In dit streven past het, het particulier ondernemersleven niet tegen zich in het harnas te jagen en de openbare orde zo goed mogelijk te handhaven. Burgemeester De Vlugt windt daar geen doekjes om. In dit streven passen ook de argumenten van de hoofdcommissaris: 'niet meer van deze tijd' en: 'de hoofdstad des Rijks onwaardig'. Op het eerste gezicht wekt het verbazing dat deze commissaris binnen een tijdsbestek van tien jaar een zwenking van 180 graden maakt, maar in dit geval bewijst het dat hij met zijn tijd is meegegaan en zijn terminologie doet vermoeden dat hij zich ook buiten de landsgrenzen heeft georiënteerd.

Van de drie genoemde tegenstanders van het besluit tot opheffing van draaiorgelmuziek in de binnenstad zijn er twee van min of meer linkse

¹⁸ 21 mei 1936.

¹⁹ Gemeenteblad 7 juli 1937.

^{19a} Vgl. Roegholt, Richter, Amsterdam in de 20e eeuw dl. I. Utrecht/Antw. 1976; o.a. p.53 t/m 68.

signatuur. De derde, Dr. De Hartogh, vertegenwoordigt geen partij. Hij heeft voor de gelegenheid een studie gemaakt van draaiorgels en schetst in het debat de ontwikkeling van het buikorgel naar het grote straatorgel zoals wij dat kennen, een ontwikkeling die ook voor de Amsterdamse orgeldraaiers gevolgen heeft gehad: van het bedelaarstype van vroeger is hun positie gestegen tot een niveau, vergelijkbaar met dat van een invalide werkmán. De Hartogh gaat ook in op de volgens hem educatieve functie van het orgel: melodieën uit het klassieke repertoire komen dankzij het orgel binnen het bereik van de gewone man, die geen geld heeft voor het concertgebouw. Het mag niet baten. Deze keer scoort progressief-rechts ten opzichte van conservatief-links: het besluit, geen orgels meer in de binnenstad toe te laten, blijft gehandhaafd, en dankzij een verscherpte politiecontrole op alles wat muziek maakt²⁰ kunnen in 1938 924 bekeuringen worden uitgedeeld aan zwartspelers en overtreders²¹. Het uitstervingsbeleid verloopt uitstekend. Waren er in 1937 nog 25 vergunningen aan orgeldraaiers verleend, in 1942 zijn het er nog zeven. Ook het aantal solospelers is geslonken, wanneer op 11 september 1942 een besluit van de Duitsers definitief een einde maakt aan alle straatmuziek.

Na de oorlog stromen de aanvragen om een muziekvergunning weer binnen. Het uitstervingsplan is met de bevrijdingsvreugde kennelijk vergeten^{21a}: nieuwe vergunningen worden weer verleend, eerst mondjesmaat, waarbij aanvragers, afgezien van alle andere, nu ook op politieke antecedenten onderzocht worden. De toelatingseisen blijven dezelfde als voorheen. Vanaf 1950 wordt globaal de hand gehouden aan maxima: 5 voor muziekkorpsen, 15 voor orgeldraaiers, 45 voor solospelers²². Klachten over straatmuzikanten blijven ook ná de tweede wereldoorlog binnenkomen, maar ten opzichte van de vooroorlogse klachten, die voornamelijk de geluidshinder betroffen, bestaat er een wezenlijk verschil: in de jaren '45 tot '60 komt er steeds meer kritiek van de zijde van onder meer pers en publiek op het verkapte bedelen en is men steeds meer bezorgd over wat buitenlanders dienaangaande wel van ons zouden kunnen denken.

In de herstel- en wederopbouwperiode, waarin voor ieder die dat wilde werk te vinden was, ligt de irritatie van de werkers ten opzichte van degenen die met muziekmaken of wat daarvoor doorgaat en die met een al dan niet duidelijk waarneembare lichamelijke handicap een appèl op

²⁰ 114 A.Z. 1938: mededeling, uitgegeven door den Hoofdcommissaris van Politie, aan alle Bureaux en Posthuizen, op Vrijdag 20 Mei 1938.

²¹ Politiejaarverslag 1938.

^{21a} Nadere gegevens hierover ontbreken.

²² Politiejaarverslagen.

hun portemonnaie doen, voor de hand. Hoe beter de sociale voorzieningen werden, des te scherper werd ook de kritiek, omdat de noodzaak tot het 'verkapte bedelen' steeds meer wegviel. De politie profileert zich echter, wat de straatmuzikanten betreft, steeds meer als een alternatieve dienstverlenende instantie die haar mensen, wanneer dat nodig is, zoveel mogelijk in bescherming neemt. De kritiek pareert zij, naar buiten toe althans, met de stellingname dat het in de Amsterdamse straatmuzikanten juist te waarderen valt dat zij niet afhankelijk willen zijn van uitkeringen, steun, invaliditeitsrente en wat dies meer zij, maar zelf in hun onderhoud willen voorzien.

Wat de invaliden in het algemeen betreft: na de tweede wereldoorlog vindt in Nederland het uit Noord-Amerika en Groot-Brittannië overgewaaid begrip *revalidatie* steeds meer ingang: artsen gaan bij de keuring van minder-validen (de nieuwe benaming) in de eerste plaats na voor welke werkzaamheden de man of vrouw wèl valide is (positieve keuring) en niet meer waarvoor zij ongeschikt zijn; kan een invalide door zijn handicap sommige werkzaamheden niet verrichten, voor andere werkzaamheden kan hij uitermate geschikt zijn. Het streven naar (her-) integratie van minder-validen in de maatschappij vindt onder meer zijn neerslag in de Wet plaatsing minder-valide arbeidskrachten^{22a}. Tegen deze achtergrond moet de klacht gezien worden, in 1947, van de Algemene Nederlandse Invaliden Bond aan de ministerraad²³: steeds meer invaliden in Amsterdam zouden misbruik maken van een vergunning om onder die dekmantel te bedelen, waardoor de imago van de 'goede' invaliden wordt geschaad. Om die reden verzoekt de bond ingeschakeld te worden bij de toekenning van vergunningen aan straatmuzikanten en venters om zodoende verkapte bedelarij te weren. De klacht is een directe aanval op het Amsterdamse vergunningenbeleid en de hoofdcommissaris, door het Amsterdamse gerechtshof om informatie gevraagd, zet in een uitgebreide brief²⁴ uiteen dat, hoewel voor orgeldraaiers, hun helpers en solo-instrumentalisten invaliditeit vereist is, er toch alles wordt gedaan om te voorkomen dat onvolwaardigen, die op enigerlei wijze nog tot werken in staat zijn, zich uit gemakzucht aan het arbeidsproces zouden onttrekken. De straatmuzikanten maken naar zijn mening niet de indruk verkapte bedelaars te zijn; al dan niet verkapte bedelarij maakt in Amsterdam weinig kans dankzij het waakzaam optreden van straatagenten en politiepersoneel in burger. Wat de góédwillende invalide betreft, deze zal volgens hem geen hinder onder-

^{22a} 1 Augustus 1947, Stbl. H 283: grotere ondernemingen (meer dan 20 personen) worden verplicht 2% van de beschikbare functies door minder-validen te laten bezetten.

²³ 18 juli 1947, dossier P.S.

²⁴ 30 sept. 1947, dossier P.S.

vinden van het feit dat naast hem een groep invaliden voortleeft die haar bestaan zoekt in bedelen, in welke vorm dan ook. De in de officiële brief weggelaten, maar in het concept erop volgende zin laat weinig twijfel bestaan over de werkelijke mening van de hoofdcommissaris: 'Waarschijnlijk zullen de goedwillende invaliden zelfs niet eens de gedachten opwekken aan de andere soort, de straatmuzikanten, bedelaars; verenzelviging zal zeker niet voorkomen'.

In de tweede helft van de jaren vijftig zijn het de zogenaamde Volendammers die een steen des aanstoets vormen. Deze Volendammers, zo genoemd omdat ze hun straatmuziekbedrijf uitoefenden in tweedehands Volendammer kleding, zongen en speelden smartlappen en verkochten nog liedblaadjes.

In een groot artikel in het Amsterdams Nieuwsblad van 15-9-1956 wordt verontwaardigd uiteengezet hoe schadelijk en schandelijk het misbruik is, dat straatmuzikanten van de Volendammer kleding maken. Het Volendams costuum is hét nationale costuum bij uitstek en welhaast een symbool van Nederland zelf. Wat moet nu een toerist denken wanneer hij, in Amsterdam aangekomen, daar een aantal muziekmakende vagebonden, schreeuwers, leurders en mansers in afgedragen en vuile Volendammer kleding ziet rondlopen? Hij zal denken dat dat gewezen Volendamse vissers zijn die, na de afsluiting van de Zuiderzee brodeloos geworden, door de Nederlandse regering in de steek gelaten zijn en nu op deze manier aan de kost proberen te komen. Het misbruik is een schande, niet alleen voor degenen in Volendam die de fraaie klederdracht nog trouw bleven, 'doch ook en vooral voor de Nederlandse folklore en het aanzien dat deze nog steeds in het buitenland geniet', aldus het Amsterdams Nieuwsblad. Het Vrije Volk (12-11-1957) gaat zelfs zo ver te beweren dat de echte Volendammers hun traditionele costuum niet meer dūrven aantrekken omdat Amsterdamse als muzikant vermomde bedelaars daar ook in lopen. Het blad spreekt van een aanfluiting voor ons volk en wijst als hoofdschuldige het Amsterdams gemeentebestuur aan dat zonder aanzien des persoons toestemming voor dit soort verkleedpartijen geeft.

De klachten hebben geen gevolgen voor de namaak-Volendammers gehad. De politie was van mening dat het te ver zou voeren om ook nog eens de kleding van de straatmuzikanten te gaan beoordelen²⁵.

De blinde straatmuzikanten, over wie in deze jaren dezelfde soort

²⁵ Handgeschreven notitie in dossier P.S.

1. Foto: G. H. Breiner (1857-1923). (Historisch topografische atlas G.A.A.)

2. April 1926, Nieuwe Kerk. (Historisch topografische atlas G.A.A., copyright Vaz Dias.)

3. 1952. Harmonicaspeler J. Schouten (één van de twee straatzangers van wie de journalist van het Alg. Handelsblad in 1916 gewag maakt) op de brug voor het Centraal Station. (Historisch topografische atlas G.A.Á., copyright A.N.P.)

4. 1950-1960. Harmonicaspeler in de Beurspassage. (Historisch topografische atlas G.A.A.)

5. 1968. Brug open havenfront voor Centraal Station. (Historisch topografische atlas G.A.A.)

6. Idem

7. 1971. (Historisch topografische atlas G.A.A.)

klachten binnenkomen²⁶ – ze zouden door hun bedelarij onze nationale eer te schande maken – worden aanvankelijk ook met rust gelaten, ja zelfs in bescherming genomen door hoofdcommissaris en burgemeester²⁷. Zij het dan, dat zij worden verplicht een donkere bril te dragen²⁸ en zij het, dat tóch overwogen wordt hen te verbieden op de Dam en omliggende straten te spelen, in verband met de buitenlandse toeristen²⁹. Wanneer echter in 1959 een ware hetze ontstaat tegen blinde straatmuzikanten, aangevoerd door dagboekancier Henri Knap³⁰, en wanneer één blinde muzikant als niet helemaal blind wordt ontmaskerd³¹, gaan burgemeester en hoofdcommissaris door de knieën, de vergunningen van blinde muzikanten worden ingetrokken³².

In de jaren zestig is het politie-optreden niet anders dan in voorgaande jaren. Het is alleen meer in het oog lopend omdat de openbare orde, door een na-oorlogse generatie betwijfeld en aangevochten, steeds vaker

²⁶ Algemeen Handelsblad 15-9-1956; 10-12-1956 en 12-12-1956; Het Parool, 2-3-1957, spotprent; Dossier P.S. 9 oct. 1954: rapport van een brigadier van gemeentepolitie, n.a.v. een klacht over bedelende muzikanten van de heer Q. uit Hilversum. De brigadier pleit voor intrekking van de vergunning van blinde muzikanten: 'Daar de muzikale prestaties van deze vergunninghouders meestal niet hoog kunnen worden aangeslagen is het, naar mijn mening, zeer begrijpelijk, dat deze 'muzikanten' door het publiek voor bedelaars worden gehouden. Niemand zal deze mensen geld geven voor hun muzikale prestatie, doch wel uit medelijden met hun invaliditeit. Vreemdelingen, die zéker niet op de hoogte zijn van het hier geldende vergunningstelsel krijgen, mijns inziens, de indruk, dat het bedelen in Amsterdam een doodgewone zaak is en dat voor deze mensen op andere wijze niets wordt gedaan. Doordat de blinde vergunninghouders bij de uitoefening van hun bedrijf geen ongehoorde ontvangst hebben, gaan andere blinden, die, om de een of andere reden geen vergunning kunnen bekomen, *zonder* vergunning muziek maken. Er is er zelfs een, die daarvoor uit Maastricht naar Amsterdam is gekomen. Bij het optreden tegen deze overtreders worden meestal moeilijkheden van de zijde van het publiek ondervonden (...).'

²⁷ Dossier P.S. 23 jan. 1957: brief hoofdcommissaris aan burgemeester; 492/2 A.Z. 1956 (21 maart 1957): brief van burgemeester, na overleg met hoofdcommissaris, aan de heer W.v.d.V. uit Amsterdam.

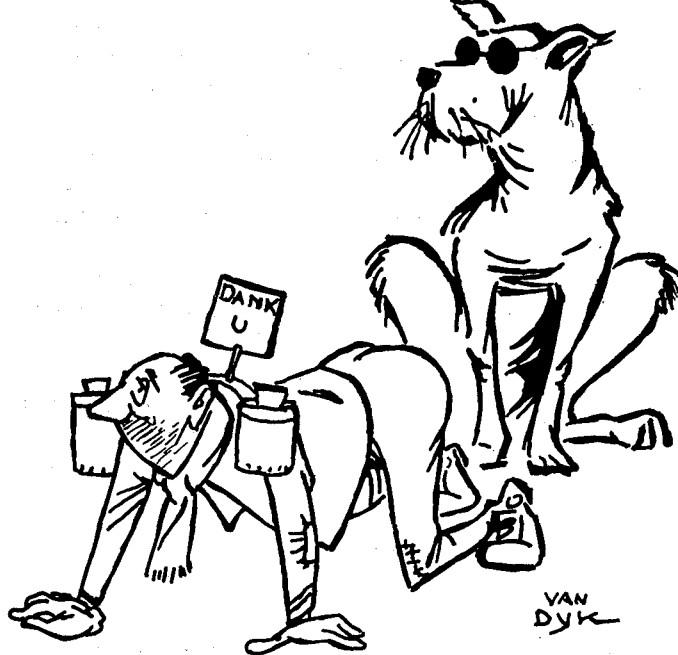
²⁸ N.a.v. een verzoek hiertoe van de heer W.v.d.V., 492/1 A.Z. 1956 (18 oct.).

²⁹ Dossier P.S. 23 jan. 1957, brief hoofdcommissaris aan burgemeester.

³⁰ Het Parool 20 oct. 1958 en 6 febr. 1959.

³¹ Dossier P.S. 23 jan. 1959: open brief van de heer A.Z. uit Amsterdam onder het opschrift: *Het bedrog van de 'blinde' accordeon speler*. . . Afschriften van deze brief werden verstuurd naar: Politieposthuis Singel en Recherche Hoofdbureau van Politie; Dir. van de stichting 'Het Nederlandse Blindenwezen'; Dir. van de firma Kreymborg; Dir. van de firma Nieuw Engeland; Dir. van de firma Manfield; Dagblad Het Parool (dagboekancier). Naar aanleiding van deze brief drie politierapporten d.d. 27-1, 6-2 en 7-2-1959 van een brigadier en een hoofdagent die de muzikant geschadwd hebben en alle mogelijke gegevens over hem verzameld hebben.

³² Besluit op 5 juni 1959 van het college van burgemeester en wethouders, na advies hiertoe van de directeur van de stichting 'Het Nederlandse Blindenwezen', de directeur van de gemeentelijke dienst voor sociale zaken en de hoofdcommissaris van politie.

verstoord wordt, of dat nu gebeurt door nozems, door ban-de-bom-, ban-de-bank- en anti-Vietnamoorlog-demonstranten, provo's, bouwvakkers, studenten of Damslapers.

Was het dat de politie tóch al haar handen vol had? Was het dat zij de happenings van Robert Jasper Grootveld en Aat Veldhoen, of een demonstratie tegen Portugal, om maar iets te noemen, gevaarlijker voor de openbare orde vond dan de vanouds bekende, al dan niet legaal spelende straatmuzikanten? Feit is, dat het aantal geverbaliseerden vanwege het maken van muziek en zang op straat in deze jaren uitzonderlijk laag is. Feit is ook, dat de animo bij de invalide straatmuzikanten sinds 1960 aan het afnemen is³³. Steeds kleiner wordt het aantal aanvragen om een muziekvergunning, steeds kleiner het aantal praktiserende muzikanten. Het fenomeen invalide straatmuzikant is sinds 1960 aan het uitsterven, dankzij de toenemende sociale voorzieningen^{33a}; deze keer op natuurlijke wijze.

³³ Politiejaarverslagen.

^{33a} 1956: Algemene Ouderdomswet ingevoerd. 1965: K.B. nr. 24: Tijdelijke Rijksgroepsregeling Minder-validen. 1967: Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering, een verbeterde versie van oudere invaliditeits- en ongevallenverzekeringen, en de Wet Sociale Werkvoorziening, treden in werking.

Bij de politie schijnt tegelijkertijd het besef door te dringen dat zij zuinig moet zijn op de schaars wordende overlevenden. In de officiële stukken worden zij in 1970 aangeduid met: de bonafide straatmuzikanten, die in bescherming moeten worden genomen tegen de nieuwe bedelaars: de jongeren die, hetzij met een gitaar, hetzij met een ander instrument, een broodwinning zoeken of hun vakantie willen bekostigen. De niet-Nederlanders, hierop betrap, worden zoveel mogelijk als ongewenste vreemdelingen over de grens gezet, Nederlanders worden geverbaliseerd en 'van hun instrument ontdaan'³⁴. Jonge Amsterdammers die een vergunning aanvragen komen, als vanouds, niet in aanmerking. De hoofdcommissaris is doodsbang een precedent te scheppen voor het in die dagen zo genoemde 'langharig werkschuw tuig'. 'Mijn bezwaar', schrijft hij aan de burgemeester, 'richt zich juist tegen lieden, die door hun onfrisheid, door de schamele kleding die ze dragen, door hun melancholie die in hun houding, muziek en zang tot uitdrukking komt, aan het gevoel van medelijden van het publiek appelleren en derhalve de indruk geven te bedelen'³⁵.

Het zal een van de laatste pogingen zijn om een proces, dat na de jaren zestig niet meer te keren is, tegen te houden: steeds meer verschijnen, tegen de officiële verboden in, straatmuzikanten, straattoneelgroepjes, straatmimespelers, straatclowns. Het zijn mensen met uiteenlopende motieven: ze willen laten zien wat ze kunnen voor een publiek dat ze zelf uitgezocht hebben en dat direct kan reageren; ze willen wat bijverdienen, ze willen een boodschap uitdragen, de straat terugveroveren op het gemotoriseerde verkeer, de stad leefbaar houden of meer leefbaar maken³⁶.

Dat laatste argument kan ook menig stadsbestuur niet onberoerd laten. In Rotterdam werd, om de winkelstraten een wat vriendelijker aanzien te geven, vanaf 1976 muziek op straat onder bepaalde voorwaarden toegestaan. Andere steden volgden, Den Haag, Haarlem, Utrecht, Hengelo, en in tal van steden kwamen acties op gang om ook daar muziek en andere kunstuitingen op straat niet langer aan beperkende maatregelen te binden. Ook in Amsterdam is het maken van muziek sinds enige jaren onder bepaalde voorwaarden toegestaan, zij het

³⁴ Dossier P.S.: 15 mei 1970, nota van de hoofdinspecteur van politie; 21 mei 1970, memo van de commissaris van politie; 16 juli 1971, extract uit het Boek der Besluiten van B & W van Amsterdam n.a.v. vragen van het raadslid Van der Eyden over in beslagname van muziekinstrumenten.

³⁵ Dossier P.S. 29 jan. 1971.

³⁶ Mulder, Roel, Kunst op straat. Informatiebulletin van de Amsterdamse Kunstraad nr. 18 (1980) p.13-15.

nog steeds niet officieel³⁷. De muziekvergunning is voorbehouden gebleven aan gehandicapten, die de laatste jaren een grotere tolerantie van de kant van de politie ondervinden.

In hoeverre het straatleven in Amsterdam er aantrekkelijker op geworden is (een van de argumenten van het gemeentebestuur om straatmuziek zonder vergunning toe te staan³⁸, is een vraag waarover men van mening kan verschillen. Aan de belemmeringen, die gedurende deze eeuw muzikale en andere creatieve uitingen in de weg stonden, is echter (voorlopig³⁹) een eind gemaakt. Om nog eenmaal burgemeester De Vlugt te citeren: 'Andere tijden, met gewijzigde omstandigheden, stellen nu eenmaal andere eischen'.

Zusammenfassung

Das Vorgehen der Amsterdamer Behörde den Strassenmusikanten gegenüber im 20. Jahrhundert.

Im Anfang dieses Jahrhunderts wurde in Amsterdam die Zahl der Strassenmusikanten, die immerhin schon eine Genehmigung zum Spielen brauchten, auf eine Höchstzahl von zwanzig zurückgeführt. Neue Genehmigungen wurden nur an Invaliden, die auf keinerlei andere Weise sich selbst ernähren konnten, abgegeben. Mit diesen Massnahmen entstand ein Paradox: die Strassenmusikanten mit Genehmigung waren meistens nicht zum Spielen imstande, während diejenigen, die spielen konnten, aber nicht invalide waren, keine Genehmigung bekamen und dermassen verfolgt wurden, dass das Bild eines vor der Polizei fliehenden Musikanten den Amsterdamer eben so vertraut wurde wie das des invaliden Spielers. Die Autorin zeigt, wie im Laufe der Jahre bald moralische, bald wirtschaftliche Motive den verschiedenen Ge- und

³⁷ Het wachten is op het in werking treden van de nieuwe Algemene Plaatselijke Verordening. De voorwaarden zijn: geen geluidsversterkende apparatuur gebruiken, passief geld ophalen, niet langer dan een half uur op dezelfde plaats spelen en niet spelen daar waar reeds muziek gemaakt wordt.

³⁸ Zie de toelichting op de artt. 55 en 56 in het concept van de nieuwe Algemene Plaatselijke Verordening.

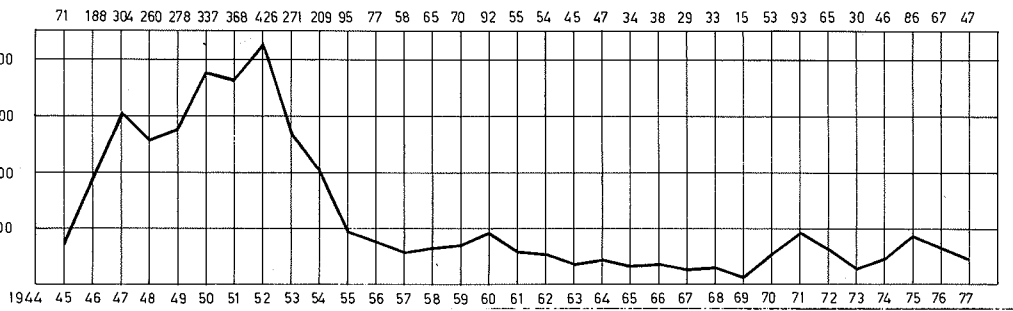
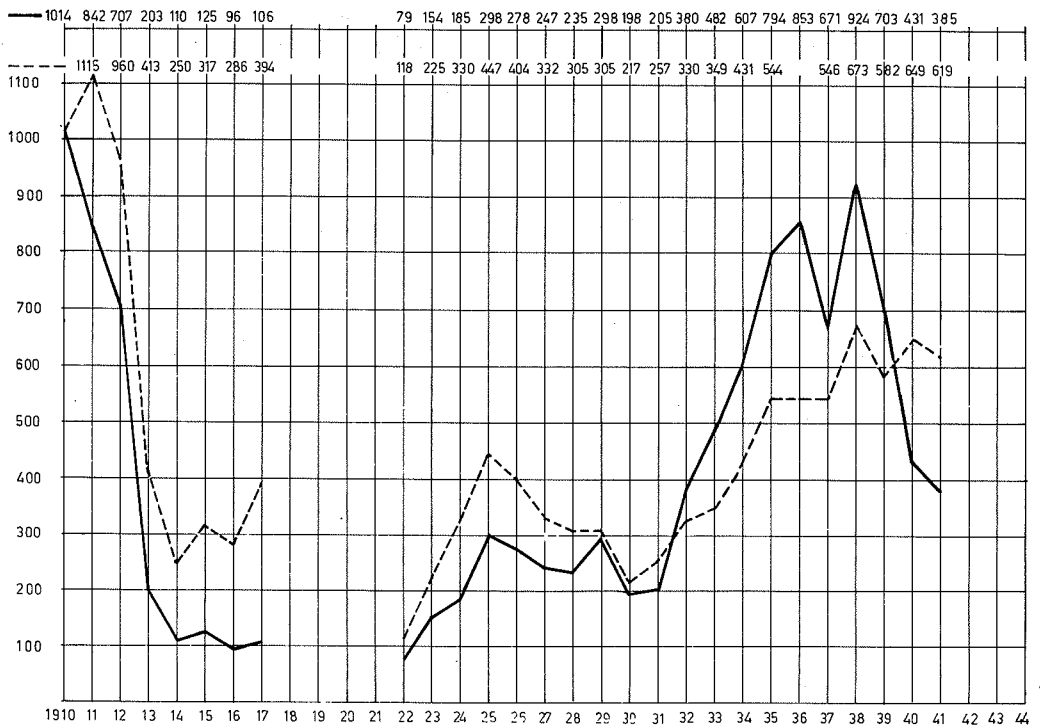
³⁹ Het Parool van 3 juni 1981 bericht, dat de gemeente Amsterdam straatmuzikanten wil weren van drukke winkelstraten als de Kalverstraat en de Nieuwendijk, omdat winkeliers in die straten zeggen veel hinder te ondervinden van de muzikanten. Het Amsterdams Stadsblad van 12 augustus 1981 meldt, dat van gemeentewege wordt gewerkt aan een zodanige wijziging van de Algemene Politieverordening, dat straten tot verboden gebied voor muzikanten verklaard kunnen worden. De daarvoor in aanmerking komende straten zijn Nieuwendijk, Kalverstraat en Heiligeweg. De (winkeliers)vereniging Amsterdam City hoopt dat Damrak en Beurspassage zullen volgen.

Verboten der städtischen Behörde bezüglich der Strassenmusikanten zugrunde lagen. Dabei wird zugleich der zyklische Charakter dieser Massnahmen erkennbar.

Bijlage I

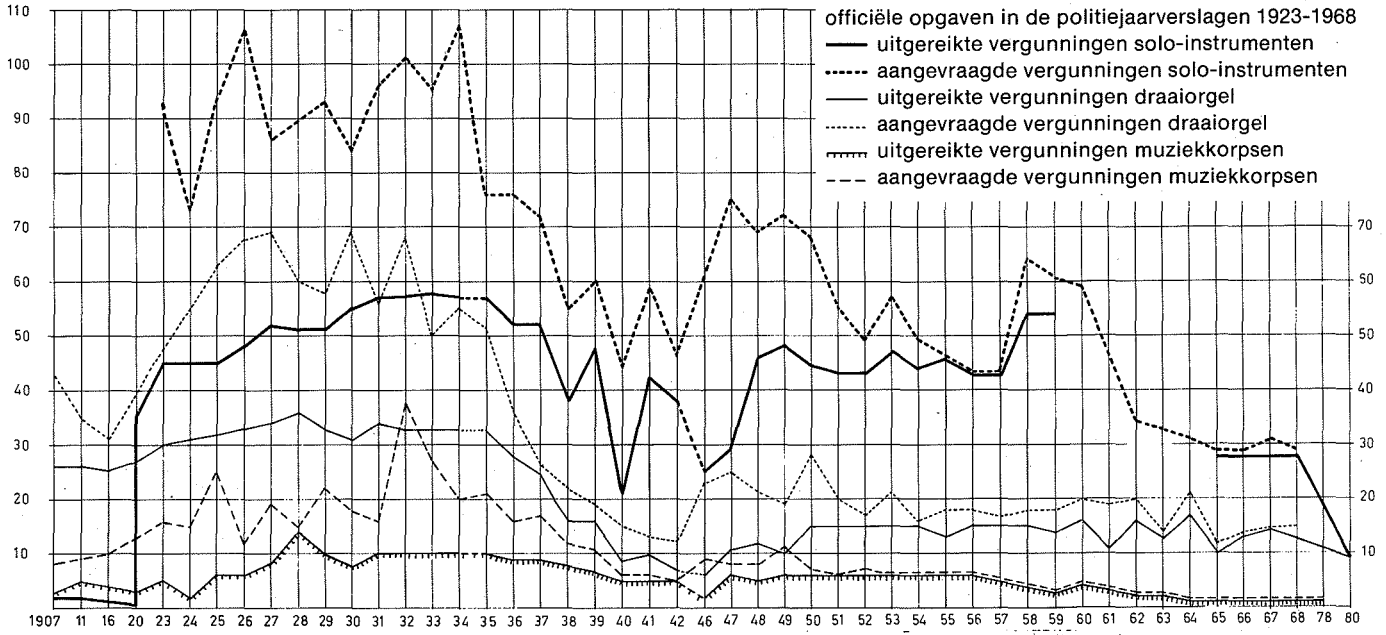
Aantallen processen-verbaal inzake het maken van muziek en zang en het geven van vertoningen op de openbare weg in Amsterdam (politie-jaarverslagen)

		totaal aant. APV % tot. aant. inw. overtr.			
1900 t/m 1909					
geen vermelding					
1910	1.014	15.953	6,36	573.984	1945 71
1911	842 -	12.040 -	6,99	+	1946 188 +
1912	707 -	11.736 -	6,02	+	1947 304 +
1913	203 -	7.812 -	2,59	+	1948 260 -
1914	110 -	7.006 -	1,57	+	1949 278 +
1915	125 +	6.286 -	1,99	616.591	1950 337 +
1916	96 -	5.364 -	1,79	+	1951 368 +
1917	106 +	4.284 -	2,47	+	1952 426 +
1918	geen verm.	2.954 -		+	1953 271 -
1919	geen verm.	5.131 +		+	1954 209 -
1920	geen verm.	6.839 +		652.654	1955 95 -
1921	geen verm.	10.197 +		+	1956 77 -
1922	79	10.640 +	0,74	+	1957 58 -
1923	154 +	10.903 +	1,41	+	1958 65 +
1924	185 +	8.932 -	2,07	+	1959 70 +
1925	298 +	10.640 +	2,80	718.046	1960 92 +
1926	278 -	10.996 +	2,53	+	1961 55 -
1927	247 -	11.853 +	2,08	+	1962 54 -
1928	235 -	12.298 +	1,91	+	1963 45 -
1929	298 +	15.576 +	1,91	+	1964 47 +
1930	198 -	14.508 -	1,36	749.455	1965 34 -
1931	205 +	12.771 -	1,61	+	1966 38 +
1932	380 +	18.390 +	2,07	+	1967 29 -
1933	482 +	21.998 +	2,19	+	1968 33 +
1934	607 +	22.464 +	2,70	+	1969 15 -
1935	794 +	23.314 +	3,41	781.660	1970 53 +
1936	853 +			+	1971 93 +
1937	671 -	19.619	3,42	+	1972 65 -
1938	924 +	21.907 +	4,22	+	1973 30 -
1939	703 -	19.262 -	3,65	+	1974 46 +
1940	431 -	10.590 -	4,07	800.594	1975 86 +
1941	385 -	9.916 -	3,88		1976 67 -
					1977 47 -

— processen-verbaal inzake het musiceren, het zingen en het geven van vertoningen op straat

---- grafische voorstelling van de verhouding tussen het aantal bekeuringen aan straatmuzikanten en het totaal aantal bekeuringen waarbij het jaar 1910 als uitgangspunt is genomen

Bijlage II

Voorbeeld van een aanvraag voor een muziekvergunning.

29 april 1925. Hernieuwde aanvraag van de heer Mulder. (49/133 AZ 1925).

Aan Den Hoog Edel Achtbaren Heer Burgemeester en Wethouders te Amsterdam geeft met den meest verschuldigten eerbied te kennen H. Mulder wonende (adres) dat hij is vader van gezin met 4 kinderen van 5 tot 11 jaar dat hij steeds in staat was zijn brood te verdienen, maar nu afhankelijk is van B.A. dat hij volgens attest van Den Dokter lijdende is, aan een hartkwaal, waarvan het bewijs Januari l.l. 1925 aan Uw adres is verzonden, dat hij toen in Jan. 1925 tevens aanvraag *vergunning* tot muziek maken met een harmonica, waarop hij van U Hoog Edel Achtb. antwoord mocht ontvangen bij schrijven (nrs.) dat zijn naam op de lijst van sollicitanten was geplaatst. Het zou ook kunnen dat het eind Dec. 1924 was. Redenen waarom ondergeteekende zich wederom tot U Hoog Edel Achtb. went, met het verzoek, hem de gevraagde vergunning te willen toestaan, daar hij nu geheel ten gronde gaat en gaarne zonder steun van B.A., maar voor eigen werkkraft in zijn onderhoud zou voorzien. Welk verzoek doet (naam).

Bij dit verzoek is een briefje gevoegd van de R.K. Parochiale Vereeniging 'Eerste Hulp', 'De Zaaier', 'De Krijtberg', 'Constantia': Gaarne bevelen wij A. Mulder (adres) voor de gevraagde vergunning aan, om met zijn harmonica muziek te maken. De man maakte een goede indruk en verdient onzes inziens wel geholpen te worden. Met de meeste hoogachting (naam).

19-6-1925 adviesbrief over Mulder van hoofdcomm. aan BM met de slotopmerking: Hem ware mede te deelen, dat zijn naam nog steeds voorkomt op genoemde lyst en dat hij zijn beurt dient af te wachten.

27 juni 1925. Derde aanvraag van Mulder.

Edelachtbaren Heer. Hoopende dat u het mij niet kwalijk nemen zal dat ik u dezen brief schrijf. Edelen Heer ik heb in December 1924 tot u een verzoek gedaan voor een vergunning voor het bespeelen van een Harmonica. en ik heb van u een maand later bericht ontvangen dat mijn naam op de Solicitantenlijst was geplaatst. Edelen Heer ik weet niet hoe lang het duren kan Eer ik aan de beurt ben. daar ik nu van vijftien gulden steun moet leven met vrouw en vier jongen kinderen. Kunt u Edelen Heer begrijpen hoe mijn gezin steeds verarmd. ik ben twaalf jaar bij een patroon werkzaam geweest en heb ik altijd eerlijk en trouw mijn werk gedaan doch ben ik door een hart kwaal getroffen en zoo doende werkloos geworden daar ik mijn werk niet meer kon doen. Edelen Heer ik ben een oppassende vader voor zijn gezin. daar kunt u onderzoek naar laten doen en geef hen een catholieken opvoeding. nu is mijn vraag Edelen Heer wil u misschien met mij een uitzondering maken. en dat u mij de vergunning wil verleenen. daar ik heus niet weet op een ander manier mijn brood te verdienen. en ik hoef dan niet meer van het steun te leven. Edelen Heer de brief van mijn dokter en mijn getuigen schriften heb ik u al bij mijn eerste verzoek opgezonden. Hoopende Edelen Heer dat u mij nu de vergunning wil verleenen Zoo blijf ik u hartelijk dankbaar. u dienaar H. Mulder woonplaats (adres).

3-7-1925 wederom adviesbrief naar BM met als slot: Waar er thans geen vacature is, bestaan er geen termen tot inwilliging van het verzoek. Verzoeker ware mede te deelen, dat zyn naam nog voorkomt op genoemde lyst en hy zyn beurt dient af te wachten.

4-9-1925. Vierde aanvraag.

Aan den Hoog Edel Achtbare Heer Burgemeester van Amsterdam. geeft met verschuldigden eerbied te kennen H. Mulder (adres) dat hij vader van 4 minderjarige kinderen geruimen tijd zonder werk is. Hij heeft steun gehad van de Stad voor B.A. Deze steun houdt echter op heden Vrijdag 4 Sept op, wijl het te lang duurt. (...) Redenen waarom hij U Hoog Ed Achtb. dringend verzoekt nu die permissie te mogen ontvangen, daar hij totaal broodeloos is zonder steun, opdat hij voor totale ondergang bewaard blijve. Met de meeste hoogachting

Hierbij gevoegd weer een aanbevelingsbrief van de parochiale vereniging, met o.m.: De man zal van heden af broodeloos zijn wijl geen werk voor hem te krijgen is.

16-9-1925 adviesbrief aan BM met dezelfde slotopmerking als voorheen.

15-12-1925. Vijfde aanvraag.

Edelen Heer. Ik hoop dat u het mij niet kwalijk neemt dat ik u dit verzoek doen. Edelen Heer Ik heb in december 1924 een verzoek aan de Burgemeester gedaan Voor een Muziek vergunning om op de Openbaren weg met een Harmonica te mogen spelen. En ontving later een schrijven dat ik op de sollicitanten lijst was geplaatst. Edelen Heer ik ben 12 jaar bij een patroon werkzaam geweest en heb ik altijd Eerlijk en trouw mijn werk gedaan. doch wert ik door een hart kwaal getroffen. door een buik operatie en kon ik niet naar behooren mijn werk meer doen. En wert ik zoo doende werkloos. daar zijn dokters bewijzen van. Ik ben een oppassende vader voor vrouw en vier jongen kinderen daar kunt u onderzoek naar laten doen. nu is mijn vraag kunt u misschien voor mij een goed woordje doen. dat mij nu de vergunning verstrekt word, daar ik al een jaar op deze vergunning wacht. En ik zelfs weer mijn brood kan verdienen. En niet langer van het steun behoef te leven. Daar ik nu van 14 gulden steun van B.A. moet rond komen. Kunt u Edelen Heer wel begrijpen hoe armoe wij hebben. Ik gaan overal heen en schrijf overal naar toe. maar steeds tevergeefs. Ik weet niet op een andere manier mijn brood te verdienen. Hoopende Edelen Heer dat u voor mij dit verzoek wil doen. Blijf ik u hartelijk dankbaar. U. dienaar H. Mulder (adres) (Misschien wil u mij bericht terug zenden).

Gebruikte afkortingen

A.Z.: Algemene Zaken (Gemeente Archief Amsterdam) (G.A.A.).

Dossier P.S.: Dossier Principestukken Straatmuzikanten (bur. Bijzondere Wetten, Amsterdam).